

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Олександр МОРГУНОВ

12

2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедри теорії держави та права, кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 13 грудня 2024 року щодо публічної презентації Інною МЕДЯНИК наукових результатів дисертації на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика»

Голова: доктор юридичних наук, професор Борис ЛОГВИНЕНКО

Секретар: Юлія ЛЕБЕДЄВА

Присутні: доктор юридичних наук, професор Олександр МОРГУНОВ, доктор юридичних наук, професор Лариса НАЛИВАЙКО, доктор юридичних наук, професор Валентина БОНЯК, доктор юридичних наук, професор Дмитро СЕЛІХОВ, доктор юридичних наук, професор Людмила ДОБРОБОГ, доктор юридичних наук, професор Роман МИРОНЮК, кандидат юридичних наук, доцент Ірина ДРОК, кандидат юридичних наук, доцент Ігор СЕРДЮК, кандидат юридичних наук, доцент Олександр ТАЛДИКІН, кандидат юридичних наук, доцент Цагік ОГАНІСЯН.

З присутніх – 7 докторів юридичних наук та 4 кандидати юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційної роботи Інни МЕДЯНИК «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувачки ступеня доктора філософії Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

У своїй доповіді дисертантка визначила мету, задачі, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрила структуру роботи та основні її положення, показала їхню новизну, теоретичне та практичне значення, а також обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційної роботи, яка зумовлена необхідністю розв'язання наукового завдання щодо комплексної теоретико-правової характеристики механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, враховуючи національну практику та зарубіжний досвід, визначення напрямів його удосконалення в умовах воєнного стану та повоєнного періоду.

Дисертантка зазначила, що деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій України є пріоритетним її завданням та всього українського суспільства. Ці процеси виступають основою для відновлення територіальної цілісності України й взагалі подальшого її існування як незалежної, самостійної європейської держави. Недостатність досліджень у цій сфері не сприяє розвитку концептуального розуміння цього явища у межах доктрини та законодавства. Для успішного відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя на деокупованих територіях надзвичайно важливою стає наукова розробка механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Зазначені обставини зумовили вибір теми дисертації, її актуальність, важливе теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку та вдосконалення механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

За мету у дисертації було поставлено здійснення комплексної теоретико-правової характеристики механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, враховуючи зарубіжну практику, визначення напрямів її впровадження в умовах деокупації.

Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети було використано комплекс загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства.

Теоретичною основою дослідження виступили дисертації, монографії, наукові статті тощо вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері юриспруденції, філософії, історії, соціології та інших суспільних наук. Нормативною основою дисертації є чинне національне законодавство України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Емпіричною основою дисертації є інформаційно-довідкові видання, судова практика, статистичні дані тощо.

До основних положень, що характеризують вирішення поставленої мети слід віднести:

- визначено, що механізм реінтеграції ТОТ України є багатограним явищем, що включає низку елементів та має наукове й практичне значення. Уявлення про місце тематики механізму реінтеграції ТОТ України у системі знань

загальнотеоретичної юриспруденції узагальнено на таких рівнях: предметний (забезпечення формування єдиного теоретичного підґрунтя та взаємозв'язку наукового пошуку); методологічний (розвиток та вдосконалення сучасної системи методології правничої науки); системоутворюючий (розширення системи юридичних знань новими висновками та положеннями у взаємодії з іншими науками, зокрема суспільними); освітній (формування знання у різних категорій населення про механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України та дотичні до нього явища);

- методологія дослідження механізму реінтеграції ТОТ України – сукупність логічно взаємопов'язаних між собою методологічних підходів, методів та принципів пізнання, застосування яких спрямовано на удосконалення існуючого та здобуття нового знання, отримання достовірних результатів та реалізацію прикладних завдань у сфері реінтеграції ТОТ України. Принципами дослідження механізму реінтеграції ТОТ України є система поглядів/установок, що розкривають ставлення вченого до певних явищ та процесів;

- реінтеграційний досвід зарубіжних країн (Косово, Боснія та Герцеговина, Македонія, Хорватія тощо) свідчить про необхідність залучення міжнародних організацій (тимчасові адміністрації), розробки гуманітарних програм, визначення адаптивних інструментів із захисту основних прав людини, гармонізації національних нормативно-правових актів із міжнародними документами з питань реінтеграції, реєстрації окремих положень законодавства країн-членів РЄ та ЄС під час реінтеграції ТОТ України. Реінтеграція ТОТ є процесом, що має три основні компоненти: державна політика, суб'єкти (виконавці), засоби (інструменти) реінтеграції. Розробка та впровадження державної програми реінтеграції ТОТ вимагає залучення більш широкого кола суб'єктів, зокрема представників наукової спільноти, громадянського сектору, міжнародних правозахисних організацій. Для уніфікації їх діяльності пропонується створити відповідний майданчик, взявши за приклад Кримську платформу;

- обґрунтовано, що механізм реінтеграції ТОТ України є комплексною, міжгалузевою, складною системою взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних та процедурно-функціональних елементів, що спрямована на досягнення інтегрованості (політичної, економічної, соціальної, інформаційної та ін.) деокупованих територій в складі Української держави. Визначено його ознаки. До структури механізму реінтеграції ТОТ віднесено нормативно-правову, інституційну (система суб'єктів) та організаційно-функціональну (мета, завдання, функції, процедури, засоби, методи, способи, гарантії) складові;

- правове забезпечення механізму реінтеграції ТОТ України визначене такими нормативно-правовими актами, як: Конституція України; міжнародні акти, ратифіковані в установленому порядку; закони України та підзаконні нормативно-правові акти. Документи, що закріплюють правові засади механізму реінтеграції ТОТ України поділено на три умовні групи: 1) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус ТОТ України; 2) нормативно-правові акти, що визначають політику та регулюють процес реінтеграції ТОТ України; 3) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус суб'єктів механізму, які проводять реінтеграцію;

- запропоновано прийняти єдиний систематизований закон у сфері реінтеграції ТОТ України, а також ухвалити Національну стратегію реінтеграції деокупованих територій України та Стратегію інформаційної політики щодо деокупованих територій України;

- інституційну складову механізму реінтеграції ТОТ України визначено як систему суб'єктів (інституцій), що в єдності реалізують мету та завдання функціонування досліджуваного механізму. До інституційної системи механізму реінтеграції ТОТ України входять органи загальної та спеціальної компетенції, але їх повноваження частково не узгоджені та не конкретизовані. Суб'єктів механізму реінтеграції ТОТ України класифіковано за такими критеріями: 1) за характером компетенції; 2) за галуззю права; 3) за сферами діяльності, в яких спеціалізуються суб'єкти; 4) за типом зв'язків з державою; 5) за підставами участі у процесі реінтеграції; 6) за часом функціонування; 7) за формами реалізації діяльності; 8) за територією функціонування;

- визначено безпекове середовище як сукупність динамічних суспільних відносин, що виникають, існують і трансформуються в сприятливі або небезпечні (потенційні та реальні) для громадянина, суспільства та держави явища (загрози), сформовані під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Актуальними залишаються питання забезпечення можливості держави адаптуватися до змін у безпековому середовищі. На тимчасово окупованих територіях України здійснюється систематичне порушення прав людини і громадянина. До основних таких прав та засобів їх порушення віднесено: право на життя; право на свободу та особисту недоторканність; право на свободу пересування; право на повагу до приватного і сімейного життя; право на соціальне забезпечення і здоров'я; право на свободу вираження думок і свободу засобів масової інформації; право брати участь в управлінні державними справами; право на справедливий суд;

- механізм відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя – сукупність правових норм, інституцій, процедурних правил та засобів їх реалізації, спрямованих на поновлення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та правосуддя відповідно до норм національного законодавства та принципів міжнародного права. Відновлення роботи органів публічної влади на деокупованих територіях передбачає проведення стабілізаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням діяльності районних військових адміністрацій, створенням резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях, фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням їх діяльності; заходи для відновлення правосуддя включають реформування судової системи, підготовку кадрів у сфері правосуддя, забезпечення доступу до юридичної допомоги та створення сприятливого середовища для незалежного суддівства;

- наголошено, що поновлення деокупованих територіальних громад включає організаційне, правове та інституційне забезпечення. Ці елементи нерозривно пов'язані та ефективні лише у комплексному застосуванні.

Основні результати дисертації можуть бути використані у науково-дослідній сфері, в освітньому процесі, у правозастосуванні, у правотворчості.

Основні положення, сформульовані у дисертації, відображено в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях

України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Після доповіді Інни МЕДЯНИК відбулася дискусія, під час якої здобувачка відповіла на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, які отримано за підсумками виконаної наукової роботи, а саме:

Запитання Роман МИРОНЮК: Інно Сергіївно, Ви вказуєте, що політика реінтеграції тимчасово окупованих територій звертається до широкого переліку інструментів та заходів, що стосуються різних сфер і галузей суспільного життя. Якою є Ваша позиція саме щодо заходів реінтеграції?

Відповідь: Дякую за запитання. Систему реінтеграційних заходів на деокупованих територіях повинні складати відповідні заходи у сферах захисту прав і свобод людини, соціальної, гуманітарної, оборонної, безпекової, правоохоронної, економічної, екологічної й інформаційної політики, зміцнення національної стійкості, міжнародного співробітництва. Профільні органи державної влади, у межах своєї компетенції: посилити інформаційно-роз'яснювальний супровід державної політики щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій; здійснювати контроль виконання завдань державної політики; оцінювати ефективності реалізації попередніх планів заходів; оновлювати нормативно-правову базу; проводити аналіз та оцінку ризиків конкретних заходів щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій; здійснювати соціологічні та моніторингові дослідження задля їхнього оперативного врахування при формуванні та реалізації інформаційної політики.

Запитання Ігор СЕРДЮК: Шановна здобувачка, Ви зауважуєте, що в одному ряді з реінтеграцією вживаються поняття «відновлення», «повернення», «консолідація» та ін. Але ви не розкриваєте як ці поняття співвідносяться між собою. Цікаво було б почути Вашу думку з цього питання.

Відповідь: Дякую за запитання. Поняття «реінтеграція» від латинського означає «відновлення», «з'єднання». Реінтеграція як процес передбачає відновлення великої кількості об'єктів і сфер. В цій сфері також вживається словосполучення «повоєнне відновлення України» і реінтеграція тимчасово окупованих територій вже визначається складовою такого відновлення. Повернення і консолідація частіше вживається для позначення воз'єднання територій в єдиний простір.

Запитання Валентина БОНЯК: Вами пропонується до структури механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України віднести нормативно-правову, інституційну та організаційно-функціональну складові. Уточніть, куди відноситься матеріально-технічне та фінансове забезпечення, кадрове забезпечення, інформаційне забезпечення тощо?

Відповідь: Дякую за запитання. Нами зроблено висновок, що організаційно-функціональна складова механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій включає такі елементи як мета, завдання, функції, процедури, засоби, методи, способи, гарантії. Вважаємо, що матеріально-технічне, фінансове забезпечення, інформаційне забезпечення слід віднести до засобів, на яких базується функціонування механізму. Кадрове забезпечення

нерозривно пов'язане з діяльністю суб'єктів механізму, тому його пропонується віднести до інституційної складової.

Запитання Олександр ТАЛДИКІН: Інно Сергіївно, у тексті дисертації одночасно використовуються поняття «тимчасово окуповані», «деокуповані», «анексовані» території. Поясніть вживання цих термінів у співвідношенні з поняттям «реінтеграція»?

Відповідь: Дякую за запитання. В залежності від характеру окупації та її тривалості, способу захоплення території та наслідків залежить формат реінтеграції, а також набір необхідних засобів та заходів. Нами використані поняття «тимчасово окуповані», «деокуповані», «анексовані» для підкреслення такої різниці в розрізі реінтеграції. Поняття «тимчасово окупована Російською Федерацією територія України», тобто та на яку не поширюється фактичний контроль української влади внаслідок її окупації, є ширшою категорією, яка включає як анексовані, так і не анексовані території. Анексовані території, де відбулось їх протиправне насильницьке приєднання до російської федерації потребуватимуть тривалішої реінтеграції з застосуванням більшого спектру заходів. Відповідно деокуповані території України – ті, які повернуті під фактичний контроль української влади і на яких може розпочатись процес реінтеграції.

Запитання Людмила ДОБРОБОГ: Предметом дослідження є механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій, але в тексті роботи дисертантка часто співвідносить його з механізмом деокупації. Поясніть детальніше чому ці два взаємопов'язані процеси розмежовані на два окремих і самостійних механізми. І як вони співвідносяться з механізмом забезпечення національної безпеки?

Відповідь: Дякую за запитання. Деокупація та реінтеграція є взаємопов'язаними процесами, що мають на меті відновлення суверенітету та територіальної цілісності держави. Деокупація передбачає фізичне звільнення території від окупаційних військ та відновлення контролю держави за раніше окупованою територією. Процес реінтеграції є більш тривалим, він розпочинається після деокупації і передбачає повне включення (політичне, економічне, соціальне, інформаційне та ін.) деокупованої території до складу держави. Деокупація та реінтеграція є послідовними процесами відновлення територіальної цілісності та контролю над окупованою територією України та її повного звільнення, повернення і включення. Ми розмежуємо механізм деокупації та механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України як два самостійних, але тісно взаємопов'язаних механізми. При цьому, і деокупація, і реінтеграція є складовими комплексного механізму забезпечення національної безпеки.

Запитання Борис ЛОГВИНЕНКО: Інно Сергіївно, Ви пропонуєте заходи для відновлення правосуддя на деокупованих територіях, а саме: реформування судової системи, проведення аудиту правосуддя, підготовку кадрів у сфері правосуддя, забезпечення доступу до юридичної допомоги та створення сприятливого середовища для незалежного суддівства. Для органів державної влади вже формується кадровий резерв, але в судовій системі як відомо суттєвий

брак суддів. Як Ви бачите саме укомплектування вакантних посад суддів на деокупованих територіях?

Відповідь: Дякую за запитання. Для відновлення судів на деокупованих територіях наразі недостатньо фактичної чисельності суддів. Для запуску діяльності судів необхідне також відновлення роботи й інших правоохоронних органів, зокрема органів досудового розслідування. Державна судова адміністрація України має сформувати чіткий план заходів, який надасть можливість у визначені терміни забезпечити роботу судів після деокупації. Формування кадрового резерву необхідно розпочати завчасно. З червня 2023 року відновили свою роботу суди деокупованої Херсонщини, цей досвід є релевантним для впровадження на інших деокупованих територіях.

Запитання Цагик ОГАНІСЯН: У підрозділі 3.3. Ви досліджуєте питання відновлення деокупованих територіальних громад. Проте Ваша увага зміщується саме на функціонування військових адміністрацій, що мають забезпечувати належну організацію адміністративних процесів, відновлення інфраструктури та надання необхідних послуг в громадах тощо. Тоді як відновлення громад безпосередньо пов'язане саме з відновленням місцевого самоврядування. Про нього Ви також висловлюєте свою думку, але пріоритетними визнаєте державні органи. Аргументуйте свою позицію з цього приводу.

Відповідь: Дякую за запитання. Реінтеграція деокупованих територій розпочинається з відновлення безпеки в регіоні, поновлення органів державної влади та подальше відновлення місцевого самоврядування. Безумовно проведення місцевих виборів та відновлення місцевого самоврядування є ключовим індикатором реінтеграції. Але протягом перехідного періоду, відновлення громад є завданням органів державної влади, тому на ефективності їх правового та організаційного забезпечення зроблено акцент. Процес реінтеграції потребує планування, підготовки та оперативного проведення. Наразі, утворена низка спеціальних інституцій, відповідальних за реінтеграцію тимчасово окупованих територій.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Дмитро СЕЛІХОВ відзначив високий рівень наукового дослідження Інни МЕДЯНИК. Дмитро СЕЛІХОВ наголосив, що деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій є пріоритетним її завданням України. У науковому плані обрана дисертанткою проблематика, через її складність і багатовекторність, на наш погляд, може розглядатися як один із пріоритетних напрямів як юриспруденції в цілому, так і низки галузевих наукових дисциплін. Для проведення реінтеграції тимчасово окупованих територій України необхідна ефективна правова основа, інституційне та професійне кадрове забезпечення, координація державних та міжнародних інституцій. Формування інституційного забезпечення поряд з ухваленням відповідної нормативно-правової основи є основою процесу реінтеграції.

Проблематика правового забезпечення механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій полягає в тому, що цей досвід є унікальним для конкретної держави, що зіткнулась з воєнною агресією. Зарубіжний досвід правового

врегулювання реінтеграції тимчасово окупованих територій є досить обмеженим і не завжди придатним для використання у політичному та цивілізаційному вимірі. Правові, політичні, дипломатичні засоби, що використовувались для відновлення окупованих/постраждалих територій в історичній ретроспективі не будуть релевантними для реінтеграції тимчасово окупованих територій України на сучасному етапі.

Здобувачка обрала та дослідила широке коло актуальних наукових питань, а її висновки та узагальнення, отримані наукові результати переконливо свідчать про закінчене самостійне дослідження, що робить серйозний внесок як у теорію права, так і у практичне проведення реінтеграції.

Застосування нових підходів до вирішення наукового завдання у поєднанні зі знанням його «зсередини» дозволило отримати у ході роботи глибинне наукове розуміння механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, обґрунтувати основні висновки, що відрізняють дослідження Медяник І.С. з поміж суміжних.

Наведені аргументи та обставини обумовлюють актуальність обраної здобувачкою тематики та свідчать про те, що проведене дослідження є актуальним. Попри значну увагу, що приділяється вченими проблематиці реінтеграції тимчасово окупованих територій України, саме її механізм як динамічна категорія, що постійно розвивається, потребує дослідження. Ряд основоположних теоретичних аспектів такого механізму досі залишались недослідженими і потребували комплексного висвітлення. Робота Медяник І.С. успішно заповнює цю прогалину. Саме тому є підстави стверджувати, що обрана тема дисертації має теоретичне та прикладне значення.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що у концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих дисертанткою наукових положеннях, висновках та рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження; опорою на сучасні досягнення юридичної науки та широку джерельну базу дослідження; системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження.

Ґрунтуючись на наукових узагальненнях та висновках учених, наявному емпіричному матеріалі, презентується авторське бачення механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Здобувачкою коректно визначено об'єкт, предмет, методи, мету та завдання дисертаційної роботи, в якій комплексно опрацьовано широке коло питань, пов'язаних з правовою природою реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Поглибленими є теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження. Теоретичною основою дослідження виступили дисертації, монографії, наукові статті тощо вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері юриспруденції, філософії, історії, соціології та інших суспільних наук. Нормативною основою дисертації є чинне національне законодавство України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Емпіричною основою

дисертації є інформаційно-довідкові видання, судова практика, статистичні дані тощо.

Дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України проведене із використанням різних методологічних підходів. У роботі використано сучасну систему методології, характерну для наукових правових досліджень, зокрема, загальнофілософські, загальнонаукові, спеціальнонаукові та власні правові методи. Застосування *діалектичного підходу* надало можливість визначити закономірності відповідних подій та явищ, й головне – спрогнозувати тенденції щодо розвитку механізму реінтеграції ТОТ України; визначити та охарактеризувати місце процесу реінтеграції ТОТ у суспільних та політико-правових процесах України у їх динаміці (підрозділи 1.1, 1.3, 3.1, 3.2, 3.3). Застосування *синергетичного підходу* надало можливість охарактеризувати причинно-наслідкові зв'язки формування України як незалежної, суверенної, демократичної держави та реінтеграції ТОТ України, визначити напрями розвитку цього механізму у воєнний та повоєнний періоди (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3). За допомогою *системного підходу* розкрито специфіку комунікації, проблеми та шляхи їх подолання серед суб'єктів здійснення реінтеграції ТОТ України (підрозділи 2.1, 2.3, 3.2, 3.3). Використання *системно-структурного методу* уможливило здійснення комплексного аналізу складних динамічних елементів, що перебувають між собою в органічній єдності (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). *Антропологічний підхід* у дослідженні механізму реінтеграції ТОТ забезпечив його пізнання крізь призму людиноцентризму (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Використання *герменевтичного підходу* уможливило розкрити правильні інтерпретаційні аспекти механізму реінтеграції ТОТ України, визначити зміст низки термінів (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). *Компаративістський метод* використано під час дослідження зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих територій (підрозділ 1.3). За допомогою *формально-юридичного методу* поетапно розкрито системні параметри механізму реінтеграції ТОТ України, враховуючи етапи національного державо- та правотворення, воєнний стану, безпекове середовище, проведено аналіз вітчизняного законодавства та практики органів публічної влади (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). *Логічний метод та метод узагальнення* застосовано у всій роботі під час обґрунтування та аргументації тієї чи іншої авторської позиції.

Дисертантка аналізує стан наукової розробленості сучасної концепції механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Здійснюючи його власну характеристику, пропонує свої авторські визначення, та спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, не обмежуючись суто правовими дослідженнями.

Дисертаційний матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяло розкриттю здобувачкою взаємопов'язаних між собою теоретичних і практичних аспектів механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Структура дисертації логічно побудована та характеризується чітким змістовним наповненням. План дисертації забезпечує комплексність та системність при вирішенні проблемних питань функціонування механізму реінтеграції тимчасово

окупованих територій України.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним загальнотеоретичним дослідженням, в якому на підставі аналізу зарубіжного досвіду, правової доктрини, національного законодавства та міжнародних стандартів розкрито зміст, структуру та особливості механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових теоретичних положень, висновків і пропозицій щодо механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Заслуговує на увагу те, що здобувачка, враховуючи багатогранність досліджуваної проблеми по-новому визначила тематичну спрямованість своєї дисертаційної роботи.

Особливе наукове значення має вироблене авторкою поняття механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Його запропоновано вважати комплексною, міжгалузевою, складною системою взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних та процедурно-функціональних елементів, що спрямована на досягнення інтегрованості (політичної, економічної, соціальної, інформаційної та ін.) деокупованих територій в складі Української держави. Пропонуються наступні ознаки механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій: є системним утворенням, що складається з низки елементів; має конкретну кінцеву мету, завдання, функції; характеризується правовою регламентованістю, єдністю складових та упорядкованістю; має комплексний, міжгалузевий, публічно-правовий характер, включає в себе політичні, правові, соціальні, економічні та інші засоби; передбачає послідовні стадії юридичної діяльності уповноважених суб'єктів; має регламентовані внутрішні та зовнішні зв'язки між складовими, застосовує різноманітні методи, засоби і способи функціонування; йому притаманна стабільність та динамічність, безперервний процес трансформації; темпоральні рамки дії механізму можливо окреслити початковим та кінцевим моментом; базується на засадничих, фундаментальних ідеях та цінностях – принципах; забезпечується загальними і спеціальними (юридичними) гарантіями.

Багатомірність структури механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України розкрито авторкою через комплекс наукових підходів, методів та принципів пізнання. Методологія дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України – це сукупність логічно взаємопов'язаних між собою методологічних підходів, методів та принципів пізнання, застосування яких спрямовано на удосконалення існуючого та здобуття нового знання, отримання достовірних результатів та реалізацію прикладних завдань у сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Принципами дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України є система поглядів/установок, що розкривають ставлення вченого до певних явищ та процесів. Основними науковими принципами дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України є принцип детермінізму, принцип конкретності, принцип об'єктивності, принцип історизму, принцип комплексності, принцип розвитку, принцип єдності теорії та практики, принцип всебічності,

принцип несуперечливості, термінологічний принцип.

Актуальністю відзначається проведене обґрунтування зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій та його імплементація в Україні. Реінтеграційний досвід зарубіжних країн (Косово, Боснія та Герцеговина, Македонія, Хорватія тощо) свідчить про необхідність залучення міжнародних організацій (тимчасові адміністрації), розробки гуманітарних програм, визначення адаптивних інструментів із захисту основних прав людини, гармонізації національних нормативно-правових актів із міжнародними документами з питань реінтеграції, реценсії окремих положень законодавства країн-членів РЄ та ЄС під час реінтеграції ТОТ України. Дослідження реінтеграційних програм окремих країн світу (Хорватія, Молдова, Грузія та ін.) дозволило виявити, що така політика неодмінно містила потужний гуманітарний компонент.

Авторка сформулировала уявлення про місце тематики механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України у системі знань загальнотеоретичної юриспруденції узагальнено на таких рівнях: *предметний* (забезпечення формування єдиного теоретичного підґрунтя та взаємозв'язку наукового пошуку); *методологічний* (розвиток та вдосконалення сучасної системи методології правничої науки); *системоутворюючий*, (розширення системи юридичних знань новими висновками та положеннями у взаємодії з іншими науками, зокрема суспільними); *освітній* (формування знання у різних категорій населення про механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України та дотичні до нього явища). У дослідженні механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України запропоновано виокремлення таких основних наукових підходів: 1) синергетика традиційних та новачійних підходів у юридичній науці та інших суспільних науках; 2) закономірності розвитку знань про механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій у теоретичній юридичній науці; 3) застосування досліджень окремих вітчизняних та зарубіжних наукових напрямів та шкіл. Для адекватного формування та розвитку моделі механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України необхідно мати чітке уявлення щодо таких чинників: структура безпекового середовища України; система національних цінностей та інтересів, їхньої пріоритетності на певному історичному етапі; статус держави та її сприйняття на міжнародній арені та ін.

Проведена дисертанткою науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друці, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, висвітлені авторкою в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Висновки, пропозиції і рекомендації дисертаційної роботи підтвердили своє практичне значення, зокрема: у науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження механізму реінтеграції ТОТ України (акт впровадження у наукову діяльність Дніпровського державного університету внутрішніх справ від

14 листопада 2024 р.); *в освітньому процесі* – при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Міжнародний захист прав людини», «Практика Європейського суду з прав людини», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» та ін., а також при підготовці навчальних посібників, підручників, розробці робочих програм навчальних дисциплін та методичних рекомендацій з цих дисциплін; *у сфері правотворчості* – у діяльності суб'єктів правотворчості як теоретичне підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства у сфері механізму реінтеграції ТОТ України; *у сфері правозастосування* – у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час реалізації своїх повноважень у сфері реінтеграції ТОТ України (акт впровадження у діяльність Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 14 жовтня 2024 р., Дніпропетровської обласної ради від 24 жовтня 2024 р.).

Узагальнюючи наведене, можна констатувати, що дисертація Медяник І.С. викладена на високому науковому рівні, ключові проблеми чітко сформульовані, наукові положення, що характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, а також висновки та рекомендації мають значення для правової науки.

Проте, позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити окремі зауваження щодо позицій Медяник І.С., які потребують додаткової аргументації та дають можливість вступити в дискусію з авторкою:

1. У дисертації Ви зауважуєте, що для досягнення комплексного підходу у проведенні реінтеграційних заходів важливо окреслити систему суб'єктів реінтеграції в окремому законі про реінтеграцію тимчасово окупованих територій. А на с. 167 дисертації стверджуєте, що не доцільно говорити про остаточний перелік суб'єктів інституційної системи механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, оскільки він є динамічним. Уточніть свою думку.

2. У роботі зазначено, що на сьогодні закладено підвалини цілісної державної політики реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, яка, однак, потребує постійного вдосконалення відповідно до поточної політико-правової ситуації. На с. 137 дисертації зазначено, що правові засади механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України остаточно не сформовані. Конкретизуйте свою позицію з цього питання.

3. Ви вказуєте, що залучення представників громадянського сектору до реалізації реінтеграційних заходів поки не надає належного ефекту, оскільки полягає лише у формальному їх включенні до відповідних груп і комісій. А далі зазначаєте, що успішна реалізація політики безпечної реінтеграції неможлива без залучення громадських інститутів, міжнародних організацій. У сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій України найбільше представлено громадських організацій, які працюють з питань реінтеграції Криму. Конкретизуйте якою є роль інституцій громадянського суспільства в процесі реінтеграції?

4. Ви аргументуєте, що необхідне прийняття єдиного систематизованого закону у сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Деталізуйте, будь ласка, його структуру.

5. В підрозділі 2.1 Ви аналізуєте функції механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій. Але не розкрито такий важливий напрям як ревіталізація деокупованих територій, тобто повторне їх заселення. Чи є це функцією досліджуваного механізму? Чи держава повинна очікувати природне заселення територій не вживаючи позитивних дій?

Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Медяник І.С. та носять дискусійний характер, тим більше, якщо мати на увазі фундаментальність наукового завдання, яке вирішує здобувачка наукового ступеня доктора філософії.

Подана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе теоретико-правове завдання юридичної науки. Зміст дисертації Медяник Інни Сергіївни на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» відповідає встановленим вимогам спеціальності 081 Право.

Отже, дисертаційна робота Медяник Інни Сергіївни «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» виконана на високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Доктор юридичних наук, професор Валентина БОНЯК відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Інни МЕДЯНИК «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», виконаного на актуальну тему.

Валентина БОНЯК зазначила те, що дисертантка обрала актуальну тему для дослідження. Ґрунтовне вивчення і критичний аналіз тексту поданої на захист дисертації і наукових праць здобувачки, опублікованих за обраною темою надали підстави зробити такий висновок.

Реінтеграція тимчасово окупованих територій є ключовим етапом відновлення суверенітету та територіальної цілісності України, а також забезпечення національної безпеки. Повернення тимчасово окупованих територій під контроль України важливе для відновлення і забезпечення прав та свобод громадян, які проживають на цих територіях. Серед іншого, реінтеграція потребує удосконалення і реформування правової системи, виваженого і детального правового забезпечення; обґрунтування вибору інструментів державної політики у сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій. Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій важливо осмислити, сформулювати та окреслити на нормативно-правовому рівні заздалегідь, до

проведення деокупації територій. Отож постала потреба в принципово новому науковому осмисленні механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій з акцентом на принципи верховенства права та гуманізму.

Як справедливо зазначає Медяник І.С., недостатність досліджень у цій сфері не сприяє розвитку концептуального розуміння цього явища у межах доктрини та законодавства. Увага науковців, переважно, сконцентрована на проблемах гібридної війни росії проти України, державних кордонів, національного суверенітету, захисту прав людини в ширшому сенсі та конкретних механізмах забезпечення правового статусу внутрішньо переміщених осіб на тимчасово окупованих територіях України. Тому, потреба розробки та практичного впровадження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України після деокупації зумовило вибір теми, визначення мети та завдань дисертаційної роботи.

Дисертація важлива тим, що її авторка намагається прокласти шлях для подальшого проведення реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Метою дослідження є комплексна теоретико-правова характеристика механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, враховуючи зарубіжну практику, визначення напрямів її впровадження в умовах деокупації. У цьому контексті дисертація Медяника І.С. можна вважати цілком актуальною та своєчасною. Ґрунтовне теоретико-правове дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, безумовно спрямоване на вирішення важливого наукового завдання, що матиме значення як для теорії права, так і для розбудови і відновлення України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до Стратегії діяльності Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на 2024-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 26 квітня 2024 р. № 126, Національної стратегії у сфері прав людини (§ 22. Забезпечення та захист прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України), затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1100-р., Стратегії інтегрованого управління кордоном до 2025 р., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р., Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21 (пріоритетним напрямом подальших правових досліджень визначено «Конституційно-правове регулювання механізму реалізації публічної влади в Україні»); загальноуніверситетської теми наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні».

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Авторкою правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, методи, мету і задачі дослідження. В ході дослідження вона вдало реалізує мету дослідження, оскільки дисертація базується на комплексному підході, характеризується високим рівнем наукових узагальнень, що певною мірою зумовлено й характером дослідницької бази. Перевагою роботи є те, що авторка аналізує численні наукові праці з теорії держави і права, конституційного, адміністративного, міжнародного та інших галузей права, філософії, соціології, державного управління та ін. Дисертантка ґрунтовно досліджує роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, що вийшли друком у різні історичні періоди, піддає критиці положення цих робіт, формулює авторську позицію, при цьому критичний аналіз у дисертації відрізняється високим рівнем аргументованості, виваженості, толерантності. Робота ґрунтується на аналізі раніше діючого, чинного вітчизняного та міжнародного, європейського законодавства.

Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений та аргументований підхід до вирішення поставлених задач. Структура роботи є загалом оптимальною. Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено використанням низки загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Їх застосування визначає логічну побудову дисертації та дозволяє послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і задачі, поставлені на початку дослідження. Зміст і аргументація авторських понять видаються повними і обґрунтованими. Хоча, як убачається, вони не позбавлені і певних суперечностей, про що буде зазначено окремо.

Широко представлені в дисертації приклади із практики, при цьому вони вдало ілюструють та підтверджують вироблені автором теоретичні положення і висновки. В цілому науково-практичний характер роботи представлений ґрунтовно.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним загальнотеоретичним дослідженням, в якому на підставі аналізу зарубіжного досвіду, правової доктрини, національного законодавства та міжнародних стандартів розкрито зміст, структуру та особливості механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Винесені автором на захист концептуальні висновки і рекомендації загалом, мають наукову цінність, є новими або такими, що наділені істотними ознаками новизни.

Заслужують уваги висновки авторки про те, що реінтеграція тимчасово окупованих територій включає *територіальний контекст* (повернення територій) та *індивідуальний контекст* (повернення людей). Територіальний контекст передбачає здійснення реінтеграційних заходів військово-дипломатичним шляхом, а для повернення людей на деокуповані території слід залучати соціально-гуманітарний інструментарій. Застосування гуманітарних засобів є важливим заходом, оскільки індивідуальний контекст реінтеграції передбачає повернення до соціально-гуманітарного простору України людей, які мешкали на окупованих територіях, або які в силу обставин були вимушені здійснити внутрішнє переміщення чи мігрувати за кордон. Дослідження реінтеграційних програм окремих країн світу (Хорватія, Молдова, Грузія та ін.) дозволило виявити, що така політика неодмінно містила потужний гуманітарний компонент.

Відзначаються науковою новизною висновки про те, що інституційна складова механізму реінтеграції ТОТ України визначається як система суб'єктів (інституцій), що в єдності реалізують мету та завдання функціонування досліджуваного механізму. До заходів реінтеграції деокупованої території може бути залучена різна кількість інституцій залежно від характеру і наслідків окупації, її тривалості тощо. До інституційної системи механізму реінтеграції ТОТ України входять органи загальної та спеціальної компетенції. Утворена низка спеціальних інституцій, відповідальних за реінтеграцію ТОТ, але їх повноваження частково не узгоджені та не конкретизовані. Суб'єктів механізму реінтеграції ТОТ України класифіковано за такими критеріями: за характером компетенції; за галуззю права; за сферами діяльності; за типом зв'язків з державою; за підставами участі у процесі реінтеграції; за часом функціонування: постійно діючі інституції, тимчасові інституції; за формами реалізації діяльності; за територією функціонування та розкрито їх види.

В якості положень, що відображають наукову новизну слід, зокрема, виділити висновки та пропозиції автора про те, що основою поновлення деокупованих територіальних громад є організаційне, правове та інституційне забезпечення. Організаційне забезпечення – система заходів, спрямованих на створення ефективної структури управління, координацію між різними учасниками процесу, оптимізацію управлінських структур та ефективне використання фінансових і матеріальних ресурсів. Сформульовано напрями оптимізації надання адміністративних послуг у деокупованій територіальній громаді. Правове забезпечення – система елементів, що включає адаптацію нормативно-правової бази для врегулювання нових умов функціонування органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства на цих територіях; створення і реалізацію правових механізмів, що регулюють процеси відновлення та реінтеграції; визначення процедур для оцінки завданих збитків, відновлення інфраструктури та соціальних об'єктів, а також гарантування прав громадян, які постраждали внаслідок окупації. Інституційне забезпечення – система органів, установ та організацій, що гарантують ефективне управління, фінансування та контроль за процесами поновлення та реінтеграції цих територій, що дозволить налагодити ефективне управління, оперативне відновлення інфраструктури і

соціальних послуг, а також реалізацію передових практик для стійкого розвитку і реінтеграції постраждалих територій. Таке забезпечення включає військові адміністрації, органи місцевого самоврядування, координаційні центри, фінансові інституції, моніторингові та контрольні органи, а також національні та міжнародні громадські організації.

Значний інтерес представляє здійснений автором аналіз нормативно-правових актів, що закріплюють правові засади механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, які поділено на три умовні групи: 1) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус тимчасово окупованих територій України; 2) нормативно-правові акти, що визначають політику та регулюють процес реінтеграції тимчасово окупованих територій України; 3) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус суб'єктів механізму, які проводять реінтеграцію. Національна правова рамка є ключовою у регулюванні реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Політику реінтеграції тимчасово окупованих територій України та її процесуальні аспекти визначають переважно підзаконні нормативно-правові акти. Необхідне прийняття єдиного систематизованого закону у сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій України, а також ухвалення Національної стратегії реінтеграції деокупованих територій України та Стратегії інформаційної політики щодо деокупованих територій України.

Викладене дозволяє визначити, що дисертація Медяник І.С. має наукову новизну. Дисертанткою на основі опрацьованого наукового, теоретичного та емпіричного матеріалу сформульовано низку конкретних пропозицій і висновків.

Наукова і практична цінність дисертації. Варто наголосити на тому, що ряд положень дисертації відзначаються науковим і практичним значенням. Теоретичною основою дослідження виступили дисертації, монографії, наукові статті тощо вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері юриспруденції, філософії, історії, соціології та інших суспільних наук. Нормативною основою дисертації є чинне національне законодавство України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Емпіричною основою дисертації є інформаційно-довідкові видання, судова практика, статистичні дані тощо.

Стиль, у якому написано роботу, характеризується лаконічністю й обґрунтованістю при викладі думок, внутрішньою логікою. Авторка досить толерантна у полеміці з іншими дослідниками. Вона виявила високу культуру при використанні цитат. Структура і зміст роботи свідчать про цілісність дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Робота завершується сформульованими висновками, пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства України, а також визначенням перспективних напрямків подальших наукових розробок.

Повнота висвітлення результатів та висновків дисертації у наукових публікаціях. Висновки до роботи повною мірою відображають результати здійсненого дослідження. Вона спирається на широке коло нормативних джерел і наукової літератури різними європейськими мовами (481 позиція).

Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, висвітлені авторкою в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Поряд із вищезгаданими надбаннями у роботі Медяник І.С., як у будь-якому новому теоретичному дослідженні складного та багатоаспектного наукового завдання, що відображає певний творчий потенціал, містяться положення, які видаються недостатньо обґрунтованими, принаймні дискусійними:

1. У дисертації Ви зауважуєте, що механізм включає в себе низку елементів, зокрема суб'єкти, об'єкти, інструменти, процедури та заходи тощо. На с. 118 дисертації зазначено, що механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України притаманна наявність внутрішніх і зовнішніх зв'язків між складовими, різноманітних форм, методів, засобів і способів. В дисертації Ви розкриваєте мету механізму, його ознаки, структуру, суб'єкти та функції. Цікаво було б почути Вашу позицію саме щодо засобів реінтеграції.

2. Друге питання пов'язане з першим. У дисертації зазначено, що серед ознак механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України – те, що він базується на засадничих, фундаментальних ідеях та цінностях – принципах. Але такі принципи потребують конкретизації. Які на Вашу думку принципи мають бути у основі механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

3. Ви зауважуєте, що механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України забезпечується загальними і спеціальними (юридичними) гарантіями. Однак згодом визнаєте, що гарантії є структурною складовою механізму реінтеграції. Уточніть свою думку.

4. У дисертації вказано, що одним із напрямів імплементації зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих територій є гармонізація національних нормативно-правових актів з міжнародними документами з питань реінтеграції. Далі йдеться, що реінтеграція ТОТ є по суті внутрішнім питанням, тому міжнародні стандарти опосередковано сприяють його вирішенню. Згодом Ви погоджуєтесь, що держава, яка готується до реінтеграції, або почала її здійснення на територіях, повернутих під власний контроль, не зв'язана жодними специфічними міжнародно-правовими зобов'язаннями. Уточніть, як співвідносяться між собою ці тези.

5. Ви справедливо вказуєте, що фіналізація реінтеграції деокупованих територій України передбачає повний перехід публічної влади від військових адміністрацій до органів місцевого самоврядування, утворених після місцевих виборів, проведених відповідно до Конституції України. На якому етапі має відбутись такий перехід в контексті гарантування національної безпеки?

Однак, висловлені зауваження носять скоріше дискусійний характер та в цілому не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Висновок. Подана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе теоретико-правове завдання юридичної науки. Зміст

дисертації Медяник Інни Сергіївни «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» відповідає встановленим вимогам спеціальності 081 Право.

Отже, дисертаційна робота Медяник Інни Сергіївни «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» виконана на високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Після виступів рецензентів було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику по дисертації Інни МЕДЯНИК – **Ларисі НАЛИВАЙКО**, доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України, академіку Національної академії наук вищої освіти України, помічнику ректора Дніпровського державного університету внутрішніх справ з гендерних питань, яка підкреслила, що здобувачка обрала досить складну, дискусійну і, водночас, актуальну і важливу тему для свого наукового дослідження.

Ларисою НАЛИВАЙКО було зазначено, що дисертаційна робота Інни МЕДЯНИК є результатом кропіткої науково-дослідної теоретичної діяльності. У дисертаційній роботі Інни МЕДЯНИК «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» здійснено комплексну теоретико-правову характеристику механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, враховуючи зарубіжну практику, визначення напрямів її впровадження в умовах деокупації.

Дослідження Інни МЕДЯНИК характеризується єдністю змісту, логічною послідовністю викладення матеріалу та одержаних результатів, які є науково обґрунтованими. Підготовлена дисертаційна робота свідчить про досягнення автором визначеної дослідницької мети – розв'язання конкретного наукового завдання.

Відповідно до поставленої мети дисертаційної роботи авторка вирішила ряд завдань. Так, охарактеризовано механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України як предмет наукового пізнання; сформульовано визначення поняття та розкрити методологію дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України; охарактеризовано зарубіжний досвід реінтеграції тимчасово окупованих територій та напрями його імплементації в Україні; розкрито поняття, ознаки, структуру та функції механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України; проаналізовано нормативно-правову основу механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України; охарактеризовано інституційну складову механізму реінтеграції тимчасово

окупованих територій України; сформульовано визначення поняття «безпекове середовище»; визначити основні напрями формування безпекового середовища та забезпечення прав людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях; розкрито поняття, ознаки механізму відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя й принципи їх діяльності; визначити основні напрями відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя на деокупованих територіях України; проаналізовано організаційне, правове та інституційне забезпечення відновлення та розвитку деокупованих територіальних громад.

Результати дисертаційної роботи Інни МЕДЯНИК є аргументованими та переконливими, отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню різноманітних методів наукового дослідження. Теоретичною основою дослідження виступили дисертації, монографії, наукові статті тощо вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері юриспруденції, філософії, історії, соціології та інших суспільних наук. Нормативною основою дисертації є чинне національне законодавство України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Емпіричною основою дисертації є інформаційно-довідкові видання, судова практика, статистичні дані тощо.

Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений та аргументований підхід до вирішення поставлених задач. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Структура роботи є оптимальною. Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для правових досліджень, особливо в умовах воєнного стану та повоєнний період.

Вдало обраний здобувачкою методологічний інструментарій забезпечив досягнення поставленої мети. Методологічну основу дисертації становить комплекс загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства.

Сформульовані в дисертації пропозиції та висновки можуть бути використані: у науково-дослідній сфері; в освітньому процесі; у сфері правозастосування; у сфері правотворчості. Наукові висновки, отримані у дисертації, впроваджені у наукову діяльність Дніпровського державного університету внутрішніх справ, у діяльність Дніпропетровського окружного адміністративного суду, Дніпропетровської обласної ради.

Структура і зміст роботи свідчать про цілісність дослідження. Стил, в якому написано роботу, характеризується лаконічністю й обґрунтованістю при викладі думок, внутрішньою логікою.

Авторка досить толерантна у полеміці з іншими дослідниками. Виявила високу культуру при використанні цитат. У ході роботи над підготовкою

дисертаційної роботи аспірантка продемонструвала здатність до здійснення самостійного наукового пошуку. Виявила себе як відповідальна, сумлінна та наполеглива здобувачка, що свідчить про її здатність продовжувати здійснення наукових досліджень у подальшому.

Результати дисертаційного дослідження Інни МЕДЯНИК знайшли своє відображення в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

У цілому, на підставі викладеного можна вважати, що дисертація Інни МЕДЯНИК «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право являє собою закінчену науково-дослідну роботу, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, та вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Борис ЛОГВИНЕНКО наголосив на тому, що проблематика механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України потребує більш глибокого та комплексного вивчення, адже йдеться про цілісність та єдність Української держави та суспільства, що відповідно зумовлює беззаперечну актуальність теми дослідження. Робота відповідає вимогам МОН України, які встановлені для робіт такого виду. Дисертантка виконала завдання поставлені на початку дослідження, яке присвячене вирішенню актуальної теми для суспільства та держави в цілому. Отже, дисертація Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Доктор юридичних наук, професор Роман МИРОНЮК підкреслив актуальність теми дисертаційної роботи, правильно обрані наукові підходи та методи дослідження, з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Роман Вікторович наголосив, що робота має наукову новизну, авторкою визначено теоретичні засади механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України, висновки роботи мають практичну значимість. Загалом дисертація Інни МЕДЯНИК «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» є завершеною науковою працею, відповідає всім вимогам, які висуваються до даного виду робіт та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для захисту.

Доктор юридичних наук, професор Людмила ДОБРОБОГ відзначила, що дисертаційна робота виконана якісно, на належному науковому рівні,

отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння авторки логічно та послідовно обґрунтовувати власну позицію, проводити наукову дискусію із вченими, поетапно та системно викладати матеріал.

Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи. Дисертаційна робота Інни МЕДЯНИК виконана відповідно до вимог МОН України. Авторка дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер. Людмила Миколаївна акцентувала увагу на окремих положеннях роботи, що заслуговують на увагу, є цікавими та ґрунтовними. Актуальність, завдання, наукова новизна та висновки, в цілому відповідають вимогам, встановленим МОН України. Але, разом з тим вказала на окремі положення, які носять спірний характер та потребують уточнення, зокрема, потребує більшого використання в роботі напрацювань зарубіжних авторів за останні п'ять років.

Загалом, результати дисертаційної роботи мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертація Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» написана на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Олександр ТАЛДИКІН вказав на актуальність теми, на належний рівень роботи і зазначив, що зміст дисертації загалом характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційна робота Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» підготовлена на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент Ігор СЕРДЮК зазначив, що аналіз дисертації Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку авторки. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, вирізняється концептуальністю дослідження, практичною значущістю одержаних результатів. Актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень.

Проте, як і будь-яке інше дослідження робота Інни МЕДЯНИК не позбавлена певних недоліків, зокрема, дисертація має високе практичне

значення, а тому доцільно було посили її емпіричними матеріалами як національного, так міжнародного характеру.

Загалом дисертаційне дослідження Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду і вирішує ряд важливих для теоретико-правової науки завдань. Робота може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій (далі – ТОТ) України є пріоритетним її завданням та всього українського суспільства. Ці процеси виступають основою для відновлення територіальної цілісності України й взагалі подальшого її існування як незалежної, самостійної європейської держави. У сучасному науковому просторі гостро постала потреба перегляду інструментарію забезпечення прав людини і громадянина в умовах нинішніх безпекових загроз, серед яких тимчасова окупація територій України. Сучасні виклики та загрози безпековому середовищу, спричинені військовою агресією Росії, істотно змінили фундаментальний характер безпеки в Україні та світі.

В умовах, коли існує потреба розвитку нового уявлення про правову дійсність в Україні, формування якісного доктринального підґрунтя для теорії та практики механізму реінтеграції ТОТ України, враховуючи плюралізм політичних, соціальних, економічних, аксіологічних та інших чинників, виступає прерогативою для влади та громадськості. Повномасштабне вторгнення Росії та продовження активних бойових дій на території України спричинили масштабні негативні наслідки в економічній, політичній, соціально-гуманітарній, безпековій та інших сферах. Ліквідація цих наслідків та відновлення постраждалих територій, особливо тих, що були чи поки що залишаються під окупацією, є складним і багатогранним процесом, що потребує участі багатьох суб'єктів та залучення відповідних ресурсів.

До вирішення стратегічних питань із впровадження дієвих реінтеграційних інструментів мають бути залучені науковці, кадровий, організаційний, фінансовий ресурс, представники громадськості, правозахисних та інших неурядових організацій, експертне середовище, в тому числі на міжнародному рівні. Українське суспільство, яке сьогодні стикається із додатковими проблемами прав людини, має розраховувати на постійне підвищення обізнаності про те, що держава постійно бере участь у вирішенні нагальних і стратегічних питань, пов'язаних із поверненням громадян на ТОТ після їх деокупації. Тому важливо, щоб ці зусилля спрямовувалися у конкретне русло, формуючи цілісний механізм реінтеграції ТОТ, в центральній площині якого перебуває людина, забезпечення її прав і свобод. Значення цієї проблеми також полягає у необхідності відновлення довіри населення до державних інституцій, що може бути підірвано через тривалу окупацію територій. Важливим аспектом є також інтеграція деокупованих територій у загальнодержавну систему управління, що сприятиме зміцненню національної єдності та територіальної цілісності України.

Проблематикою механізму реінтеграції ТОТ України вчені почали займатися з 2014 р., а у 2022 р. – цей дослідницький напрям, на жаль, став ще

більш актуальним, внаслідок широмасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Серед дослідників, які вивчали та продовжують займатися цим напрямом слід відзначити представників різних галузей знань – юриспруденції, політології, історії, соціології, науки державного управління та ін. – Т. Анцупова, Б. Бабін, М. Баймуратов, В. Боняк, М. Бурдін, В. Демиденко, О. Задорожній, Н. Камінська, О. Келембет, О. Копиленко, Т. Короткий, І. Кресіна, Т. Линник, Б. Логвиненко, О. Мережко, Є. Мінакова, В. Мірошніченко, Л. Наливайко, О. Резнікова, Н. Ржевська, Д. Селіхов, Т. Сироїд, С. Сьомін, М. Степико, Н. Шаптала, Т. Шевчук, В. Явір та ін. Потреба розробки та практичного впровадження механізму реінтеграції ТОТ України після деокупації зумовило вибір теми, визначення мети та завдань дисертаційної роботи.

Теоретичною основою дослідження виступили дисертації, монографії, наукові статті тощо вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері юриспруденції, філософії, історії, соціології та інших суспільних наук.

Нормативною основою дисертації є чинне національне законодавство України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Емпіричною основою дисертації є інформаційно-довідкові видання, судова практика, статистичні дані тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Робота виконана на кафедрі теорії держави та права Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до Стратегії діяльності Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на 2024-2026 роки, затвердженої Наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 26 квітня 2024 р. № 126, Національної стратегії у сфері прав людини (§ 22. Забезпечення та захист прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України), затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1100-р., Стратегії інтегрованого управління кордоном до 2025 р., затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р., Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21 (пріоритетним напрямом подальших правових досліджень визначено «Конституційно-правове регулювання механізму реалізації публічної влади в Україні»); загальноуніверситетської теми наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні».

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексна теоретико-правова характеристика механізму реінтеграції тимчасово окупованих

територій України, враховуючи зарубіжну практику, визначення напрямів її впровадження в умовах деокупації.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації поставлено такі *завдання*:

- охарактеризувати механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України як предмет наукового пізнання;
- сформулювати визначення поняття та розкрити методологію дослідження механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України;
- охарактеризувати зарубіжний досвід реінтеграції тимчасово окупованих територій та напрями його імплементації в Україні;
- розкрити поняття, ознаки, структуру та функції механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України;
- проаналізувати нормативно-правову основу механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України;
- охарактеризувати інституційну складову механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України;
- сформулювати визначення поняття «безпекове середовище»; визначити основні напрями формування безпекового середовища та забезпечення прав людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях;
- розкрити поняття, ознаки механізму відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя й принципи їх діяльності; визначити основні напрями відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя на деокупованих територіях України;
- проаналізувати організаційне, правове та інституційне забезпечення відновлення та розвитку деокупованих територіальних громад.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Предметом дослідження є теоретико-правова характеристика механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети було використано комплекс загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства. Застосування *діалектичного підходу* надало можливість визначити закономірності відповідних подій та явищ, й головне – спрогнозувати тенденції щодо розвитку механізму реінтеграції ТОТ України; визначити та охарактеризувати місце процесу реінтеграції ТОТ у суспільних та політико-правових процесах України у їх динаміці (підрозділи 1.1, 1.3, 3.1, 3.2, 3.3). Застосування *синергетичного підходу* надало можливість охарактеризувати причинно-наслідкові зв'язки формування України як незалежної, суверенної, демократичної держави та реінтеграції ТОТ України, визначити напрями розвитку цього механізму у воєнний та повоєнний періоди (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3). За допомогою *системного підходу* розкрито специфіку комунікації, проблеми та шляхи їх подолання серед суб'єктів здійснення реінтеграції ТОТ України (підрозділи 2.1, 2.3, 3.2, 3.3). Використання *системно-структурного методу* уможливило здійснення комплексного аналізу складних динамічних елементів, що перебувають між собою в органічній єдності (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Антропологічний підхід у дослідженні механізму реінтеграції ТОТ забезпечив його пізнання крізь призму людиноцентризму (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Використання *герменевтичного підходу* уможливило розкрити правильні інтерпретаційні аспекти механізму реінтеграції ТОТ України, визначити зміст низки термінів (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). *Компаративістський метод* використано під час дослідження зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих територій (підрозділ 1.3). За допомогою *формально-юридичного методу* поетапно розкрито системні параметри механізму реінтеграції ТОТ України, враховуючи етапи національного державо- та правотворення, воєнний стану, безпекове середовище, проведено аналіз вітчизняного законодавства та практики органів публічної влади (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). *Логічний метод та метод узагальнення* застосовано у всій роботі під час обґрунтування та аргументації тієї чи іншої авторської позиції.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним загальнотеоретичним дослідженням, в якому на підставі аналізу зарубіжного досвіду, правової доктрини, національного законодавства та міжнародних стандартів розкрито зміст, структуру та особливості механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових теоретичних положень, висновків і пропозицій щодо механізму реінтеграції ТОТ України, зокрема:

уперше:

- інституційна складова механізму реінтеграції ТОТ України визначається як система суб'єктів (інституцій), що в єдності реалізують мету та завдання функціонування досліджуваного механізму. До заходів реінтеграції деокупованої території може бути залучена різна кількість інституцій залежно від характеру і наслідків окупації, її тривалості тощо. До інституційної системи механізму реінтеграції ТОТ України входять органи загальної та спеціальної компетенції. Утворена низка спеціальних інституцій, відповідальних за реінтеграцію ТОТ, але їх повноваження частково не узгоджені та не конкретизовані. Суб'єктів механізму реінтеграції ТОТ класифіковано за такими критеріями: за характером компетенції; за галуззю права; за сферами діяльності; за типом зв'язків з державою; за підставами участі у процесі реінтеграції; за часом функціонування; за формами реалізації діяльності; за територією функціонування та розкрито їх види;

- сформульовано визначення поняття методології дослідження механізму реінтеграції ТОТ України – сукупність логічно взаємопов'язаних між собою методологічних підходів, методів та принципів пізнання, застосування яких спрямовано на удосконалення існуючого та здобуття нового знання, отримання достовірних результатів та реалізацію прикладних завдань у сфері реінтеграції ТОТ України. Основними науковими принципами дослідження механізму реінтеграції ТОТ є принципи детермінізму, конкретності, об'єктивності, історизму, комплексності, розвитку, єдності теорії та практики, всебічності, несуперечливості, термінологічний принцип. Систематизовано комплекс методологічних проблем

щодо дослідження механізму реінтеграції ТОТ України, розв'язання яких сприятиме удосконаленню наукової концепції;

- визначено поняття «механізм реінтеграції ТОТ України» як комплексну, міжгалузеву, складну систему взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних та процедурно-функціональних елементів, що спрямована на досягнення інтегрованості (політичної, економічної, соціальної, інформаційної та ін.) деокупованих територій в складі Української держави. До структури механізму реінтеграції ТОТ віднесено нормативно-правову, інституційну (система суб'єктів) та організаційно-функціональну (мета, завдання, функції, процедури, засоби, методи, способи, гарантії) складові. Визначено ознаки та функції механізму реінтеграції ТОТ;

- запропоновано розуміти механізм відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя як сукупність правових норм, інституцій, процедурних правил та засобів їх реалізації, спрямованих на поновлення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та правосуддя відповідно до норм національного законодавства та принципів міжнародного права. Ознаками механізму відновлення є нормативно-правове забезпечення; інституційне забезпечення; законність, легітимність, процедурність, ефективність, гарантованість, міжнародна підтримка. Розкрито принципи відновлення роботи органів публічної влади та правосуддя;

удосконалено:

- положення про те, що дослідження наукових, аналітичних та інших джерел надає підстави констатувати, що механізм реінтеграції ТОТ України не став предметом комплексного вивчення ані у межах юриспруденції, ані в рамках інших суспільних наук. Розроблення цілісної наукової концепції механізму реінтеграції ТОТ та встановлення її сутності і змісту, удосконалення її складових з метою розроблення унікальної національної моделі, враховуючи зарубіжний досвід, виступає первинним державотворчим завданням України та всього її народу. Уявлення про місце тематики механізму реінтеграції ТОТ України у системі знань загальнотеоретичної юриспруденції узагальнено на таких рівнях: предметний; методологічний; системоутворюючий; освітній. У дослідженні механізму реінтеграції ТОТ України запропоновано виокремлення таких основних наукових підходів: 1) синергетика традиційних та новачійних підходів у юридичній науці та інших суспільних науках; 2) закономірності розвитку знань про механізм реінтеграції ТОТ у теоретичній юридичній науці; 3) застосування досліджень окремих вітчизняних та зарубіжних наукових напрямів та шкіл;

- положення про те, що реінтеграція ТОТ включає *територіальний контекст* (повернення територій) та *індивідуальний контекст* (повернення людей). Територіальний контекст передбачає здійснення реінтеграційних заходів військово-дипломатичним шляхом, а для повернення людей на деокуповані території слід залучати соціально-гуманітарний інструментарій. Дослідження реінтеграційних програм окремих країн світу (Хорватія, Молдова, Грузія та ін.) дозволило виявити, що така політика неодмінно містила потужний гуманітарний компонент;

- положення про те, що основою поновлення деокупованих територіальних громад є організаційне, правове та інституційне забезпечення *Організаційне забезпечення* – система заходів, спрямованих на створення ефективної структури

управління, координацію між різними учасниками процесу, оптимізацію управлінських структур та ефективне використання фінансових і матеріальних ресурсів. *Правове забезпечення* – система елементів, що включає адаптацію нормативно-правової бази для врегулювання нових умов функціонування органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства на цих територіях; створення і реалізацію правових механізмів, що регулюють процеси відновлення та реінтеграції; визначення процедур для оцінки завданих збитків, відновлення інфраструктури та соціальних об'єктів, а також гарантування прав громадян, які постраждали внаслідок окупації. *Інституційне забезпечення* – система органів, установ та організацій, що гарантують ефективне управління, фінансування та контроль за процесами поновлення та реінтеграції цих територій, що дозволить налагодити ефективне управління, оперативне відновлення інфраструктури і соціальних послуг, а також реалізацію передових практик для стійкого розвитку і реінтеграції постраждалих територій;

- науковий підхід щодо системи заходів відновлення роботи органів публічної влади на деокупованих територіях: проведення стабілізаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням діяльності районних військових адміністрацій, створенням резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях, фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням їх діяльності; реформування судової системи, підготовка кадрів у сфері правосуддя, забезпечення доступу до юридичної допомоги та створення сприятливого середовища для незалежного суддівства; залучення міжнародних партнерів для фінансування та консультування; перевірка кваліфікації працівників правової системи, забезпечення їх незалежності від політичного впливу; проведення інформаційної кампанії, залучення громадськості та забезпечення прозорості діяльності органів влади;

дістало подальшого розвитку:

- дослідження реінтеграційного досвіду зарубіжних країн (Косово, Боснія та Герцеговина, Македонія, Хорватія тощо), що свідчить про необхідність залучення міжнародних організацій (тимчасові адміністрації), розробки гуманітарних програм, визначення адаптивних інструментів із захисту основних прав людини, гармонізації національних нормативно-правових актів із міжнародними документами з питань реінтеграції, рецепції окремих положень законодавства країн-членів РЄ та ЄС під час реінтеграції ТОТ України. Реінтеграція ТОТ є процесом, що має три основні компоненти: державна політика, суб'єкти (виконавці), засоби (інструменти);

- систематизація нормативно-правових актів, що закріплюють правові засади механізму реінтеграції ТОТ України: 1) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус ТОТ України; 2) нормативно-правові акти, що визначають політику та регулюють процес реінтеграції ТОТ України; 3) нормативно-правові акти, що встановлюють правовий статус суб'єктів механізму, які проводять реінтеграцію. Національна правова рамка є ключовою у регулюванні реінтеграції ТОТ України. Політику реінтеграції ТОТ України та її процесуальні аспекти визначають переважно підзаконні нормативно-правові акти. Необхідне ухвалення Національної стратегії реінтеграції деокупованих територій України та Стратегії інформаційної політики щодо деокупованих територій України;

- зміст поняття безпекового середовища – сукупність динамічних суспільних відносин, що виникають, існують і трансформуються в сприятливі або небезпечні (потенційні та реальні) для громадянина, суспільства та держави явища (загрози), сформовані під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Визначено основні напрями забезпечення безпекового середовища на ТОТ;

- положення про те, що основними правами, що систематично порушуються на ТОТ є *право на життя* – вбивство як позасудова страта та ін.; *право на свободу та особисту недоторканність* – свавільний арешт та затримання, насильницьке зникнення з ТОТ; *право на свободу пересування* – насильницьке утримання на ТОТ та примусове переміщення цивільних осіб до Білорусі та РФ; *право на повагу до приватного і сімейного життя* – незаконні обшуки та вилучення майна; *право на соціальне забезпечення і здоров'я* – обмеження доступу до власних активів та заощаджень громадян для оплати медичних послуг; *право на свободу вираження думок і свободу засобів масової інформації* – відключення українських телевізійних каналів, насильницьке зникнення й свавільне затримання працівників ЗМІ та ін.; *право брати участь в управлінні державними справами* – недопущення громадян України до участі в управлінні державними справами безпосередньо або через вільно обраних представників, права голосувати і бути обраним тощо; *право на справедливий суд* – порушення презумпції невинуватості, права захищати себе або мати адвоката на судовий розгляд без надмірної затримки, на апеляцію або перегляд, розгляд незалежним і безстороннім судом.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання:

– у науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження механізму реінтеграції ТОТ України (акт впровадження у наукову діяльність Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 14 листопада 2024 р.);

– в освітньому процесі – при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Міжнародний захист прав людини», «Практика Європейського суду з прав людини», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» та ін., а також при підготовці навчальних посібників, підручників, розробці робочих програм навчальних дисциплін та методичних рекомендацій з цих дисциплін;

– у сфері правотворчості – у діяльності суб'єктів правотворчості як теоретичне підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства у сфері механізму реінтеграції ТОТ України;

– у сфері правозастосування – у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час реалізації своїх повноважень у сфері реінтеграції ТОТ України (акт впровадження у діяльність Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 14 жовтня 2024 р., Дніпропетровської обласної ради від 24 жовтня 2024 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, їх новизна та практична значущість дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії держави та права Дніпровського державного університету внутрішніх справ та були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: міжнародних: «Верховенство права: доктрина і практика в умовах

сучасних світових викликів» (Дніпро, 2023); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 2023); «Восьмі таврійські юридичні наукові читання» (Київ, 2023); Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 2024); «Innovative Development in the Global Science» (Boston, 2024); всеукраїнських: «Актуальні проблеми державотворення та правозастосування» (Дніпро, 2023); «Юридична весна: права людини в умовах воєнного стану» (Харків, 2024).

Публікації. Основні положення, сформульовані у дисертації, відображено в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Медяник І. С. Зарубіжний досвід формування в Україні моделі реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3 (124). С. 298-305. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/3/nv_3-2023-298-305.pdf

2. Медяник І. С. Теоретико-правові питання реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у вітчизняній та світовій науці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 79, ч. 1. С. 70-75. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288575>

3. Медяник І. С. Безпекове середовище та виклики правового захисту на тимчасово окупованих територіях: шляхи подолання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спеціальний випуск № 2 «Права людини та правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану». С. 308-315. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/sp2/NV_spec_2-2023-308-315.pdf

4. Медяник І. С. Механізми відновлення органів публічної влади та правосуддя на деокупованих територіях України: теоретико-прикладні аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 101-105. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/10/17.pdf>

5. Медяник І. С. Актуальні проблеми вироблення та впровадження державної політики з питань тимчасово окупованих територій. *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28 лютого 2023 р. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 367-369.

6. Медяник І. С. Організаційно-правове забезпечення процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.,

17 березня 2023 р., м. Дніпро. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 536-538.

7. Медяник І. С. Зарубіжний досвід реінтеграції тимчасово окупованих територій: досвід для України. *Восьмі таврійські юридичні наукові читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, 16-17 червня 2023 р., м. Київ. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 12-14.

8. Медяник І. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «безпекове середовище». *Актуальні проблеми державотворення та правозастосування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Дніпро, 7 грудня 2023 р. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 136-140.

9. Медяник І. С. Права людини на тимчасово окупованих територіях: основні проблеми забезпечення. *Innovative Development in the Global Science: 3rd International Scientific and Practical Conference*, January 26-28, 2024, Boston, USA. Boston: Independently Published, 2024. P. 208-212.

10. Медяник І. С. Плюралістичний підхід у дослідженні механізму реінтеграції тимчасово окупованих територій України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Дніпро, 15 березня 2024 р.; у 2-х ч. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. I. С. 208-210.

11. Медяник І. С. Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: загальнофілософські підходи пізнання. *Юридична весна: права людини в умовах воєнного стану: збірник тез наук.-практ. конф.*, м. Харків, 15 квітня 2024 р. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2024. С. 144-148.

Характеристика особистості здобувача. Медяник Інна Сергіївна, 1989 року народження, громадянка України, освіта вища. У 2011 р. закінчила Приватний вищий навчальний заклад «Дніпропетровський університет економіки та права імені Альфреда Нобеля», повна вища освіта за спеціальністю Переклад, здобула кваліфікацію спеціаліст – перекладач, фахівець із зв'язків з громадськістю, 2012-2017 р.р. працювала за спеціальністю. З 2019 р. по теперішній час – фізична особа-підприємець, основні види діяльності – у сфері права, допоміжна діяльність у сфері освіти, консультування з питань комерційної діяльності й керування. У 2022 р. закінчила Дніпропетровський державний університет за спеціальністю Право. У період 2021-2024 р. Почесний консул Республіки Казахстан у місті Дніпрі (консульський округ Дніпропетровська область). Загальний стаж роботи понад 12 років. З вересня 2022 р. – аспірант Дніпровського державного університету внутрішніх справ. Освітньо-наукову програму підготовки на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право завершила 27 листопада 2024 р.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Інни МЕДЯНИК і повноти публікацій основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика», відповідає спеціальності 081 Право та вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Інни МЕДЯНИК на тему «Механізм реінтеграції тимчасово окупованих територій України: теоретико-правова характеристика» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Голова засідання:
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
13 грудня 2024 року

Борис ЛОГВИНЕНКО